

5.Sınıf Sosyal Bilgiler Konu Özetleri

1.Ünite : Birey ve Toplum
Konu : Hak ve Sorumluluklarımız

Toplumunu oluşturan insanlardan her birine **birey** denir. Günlük yaşamımızda birey olarak tek başımıza hareket edebileceğimiz gibi katıldığımız gruplarla birlikte de hareket edebiliriz. Ortak bir amaç için bir araya gelen, aralarında etkileşim olan, en az iki kişiden oluşan topluluğa **grup** denir. Yaşamımız boyunca içinde bulunduğumuz gruplara ailemiz, arkadaşlarımız ve akrabalarımız örnek olarak verilebilir.

Bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olma sürecine **sosyalleşme** denir. Bu süreçte birey, toplumun kültürel değerlerini öğrenir ve kendine has beceriler edinir. Sabah uyandıığımızda ailemize "Günaydın." demek, kahvaltı bittikten sonra annemize "Eline sağlık." deyip teşekkür etmek, aile büyüklerimiz işe giderken onları güler yüzle uğurlamak aile içinde sos-yalleşmeye örnektir. Okula gittiğimizde arkadaşlarımızla selamlaşmak, onların hatırını sormak, evden getirdiğimiz yiyecekleri arkadaşlarımızla paylaşmak okulda sosyalleşmeye örnektir. Sosyalleşme sürecini tamamlayan bireylerin toplum hayatına daha kolay uyum sağladığı ve hayatlarında daha mutlu olduğu söylenebilir. Bu durum, bireyin öz güvenini artırır. Sosyalleşen bireyler kendi kararlarını kendisi alabilen kişiler haline gelir. Bu da kişilere ortak hareket edebilme ve iş birliği yapabilme becerileri kazandırır.

Aile, toplumun en küçük birimi olarak kabul edilmektedir. Temel ihtiyaçlarımızı ailemizin yardımıyla karşılarız. Onlar sayesinde bebeklikten çocukluğa, çocukluktan yetişkinliğe geçeriz. Bu nedenle aileyi, içinde yer aldığımız en önemli grup olarak niteleyebiliriz. Aile, katıldığımız ilk sosyal gruptur. Hayata dair ilk bilgileri onlardan öğreniriz. Bebeklik dönemimizden itibaren bize ailemiz bakar. Beslenme ve barınma gibi fiziksel Akrabalarımızla vakit geçirmek bizi mutlu eder. İhtiyaçlarımızla birlikte sevgi ve saygı gibi duygusal ihtiyaçlarımızı da ailemiz sayesinde karşılarız. Üzüntü ve sevinçlerimizi onlarla birlikte yaşarız. Ailemiz bizi hayata hazırlar. Birey olarak toplumun bir parçası olmayı öğretir. Bireylerin sosyalleşmesinde ve toplumsal hayata uyum sağlamasında etkili olan diğer bir grup, akrabalardır. Dede, babaanne, anneanne, amca, dayı, hala, teyze vb. akrabalarımızla vakit geçirmek, onları ziyaret etmek bizleri mutlu eder. Ailemizden sonra en büyük destekçilerimizin akrabalarımız olduğunu söyleyebiliriz. Bayramlarda ve özel günlerde akrabalarımızla bir arada oluruz. Aile büyüklerimizin elini öper, onlarla sohbet ederiz. Sıkıntılarımızı akrabalarımızla paylaşır, yeri geldiğinde onlardan yardım isteriz.

Arkadaş grubu, toplum hayatına katılmamızı kolaylaştıran bir başka gruptur. Bizler küçük yaşlardan itibaren çevremizde arkadaşlar ediniriz. Arkadaşlarımızla oyunlar oynayarak hoşça vakit geçiririz. Oynadığımız oyunlar sayesinde birlikte yaşamının ve paylaşmanın güzelliğini fark ederiz. Uzun süre oyunlar oynadığımız, zamanı paylaştığımız, hoşça vakit geçirdiğimiz arkadaş grubu içerisindeki üzerimize düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeliyiz.

Eğitim, güvenlik, sağlık ve ulaşım gibi ihtiyaçlarımızı tek başımıza sağlamamız zordur. Bu nedenle bu gibi temel ihtiyaçlarımızı karşılamak amacıyla çeşitli kurumlar oluşturulmuştur. Toplumsal yarar sağlamak veya bir ürün üretmek amacıyla oluşturulmuş yapılara kurum adı

verilir. Toplumda yaşıyan bireyler, hizmet veren çeşitli kurumlar sayesinde ihtiyaçlarını karşılar.

Okul, bireyleri toplumun sağlıklı bir üyesi haline getiren ve bireyin sosyal-leşmesini sağlayan önemli bir kurumdur. Okul çalışanlarıyla kurduğumuz diyaloglar, öğretmenlerimizle iletişimimiz ve okul arkadaşlarımızla ilişkilerimiz toplum hayatına uyum sağlamamıza yardımcı olur.

Okulda öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağlayan bazı gruplar vardır. Okuldaki spor takımları, resim ve müzik kulübü bunlara örnek verilebilir.

- Spor sayesinde farklı kültür ve düşüncelerden insanlar bir araya gelerek etkileşimde bulunur. Okul spor takımlarında başkalarıyla iş birliği yapmayı öğreniriz.
- Müzik kulübünde arkadaşlarımızla dostça ilişkiler kurmayı, birbirimizi dinlemeyi öğreniriz.
- Resim kulübünde duygu ve düşüncelerimizi sanat yoluyla aktarabilmeyi ve kültürel değerlerimizi öğreniriz.

Birey olarak üyesi olduğumuz grup ve kurumlarda çeşitli rollerimiz vardır. Bireyin ait olduğu grup veya kurumlarda üstlendiği görevlere rol denir.

Yasal veya toplumsal olarak bireylere tanınan yetki ve kazançlara hak denir. Toplum içinde yer aldığımız grup ve kurumlarda üstlendiğimiz rollere bağlı olarak çeşitli haklarımız vardır.

Bireylerin ait oldukları grup veya kurumlarda çeşitli hakları vardır. Haklarımızı kullanırken yerine getirmemiz gereken görev ve sorumluluklar da vardır. Sorumluluk, bireylerin yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesidir. Bireyler toplum içinde üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmekle yükümlüdür.

Evimizi temiz ve düzenli tutmak, ev işlerini yaparken aile büyüklerimize yardımcı olmak, aile bireyelerine sevgi ve saygı göstermek sorumluluklarımızdan bazılarıdır. Okulla ilgili çalışmalarında ve eksiksiz yapmak, okul eşyalarını özenli bir şekilde kullanmak, okulun ortak bir yaşam alanı olduğunu bilerek hareket etmek, okul kurallarına uymak da sorumluluklarımız arasındadır. Kendimize karşı sorumluluklarımız da vardır. Sağlıklı ve dengeli beslenmek, kişisel temizliğimizi yapmak, zamanında ve yeterince uyumak kendimize karşı sorumluluklarımıza örnektir.

Görev ve sorumluluklarımızı yerine getirirken planlı çalışmak önemlidir. Bir işi sonuçlandırmak için neyin, ne zaman yapılacağına önceden düzenlenmesine plan denir. Planlı çalışmak, bireyi başarıya götürdüğü gibi işlerimizi de zamanında ve düzgün bir şekilde sonuçlandırmamızı sağlar. Planlı çalışmak, başarılı bir bireyin sahip olduğu özelliklerden biridir. Buna karşın işlerini bir plan dahilinde yapmayan yani gelişigüzel yapan bireyler başarıya ulaşamayabilir. Bu nedenle işlerimizi zamanında ve başarılı bir şekilde sonuçlandırmak istiyorsak görev ve sorumluluklarımızı yerine getirirken planlı hareket etmeye özen göstermeliyiz. Bu amaçla günlük, haftalık, aylık hatta yıllık planlar yapabiliriz. Bu sayede kişisel zamanımızı daha verimli bir şekilde değerlendirebiliriz.

Bireyler, çoğu kez zamanın kendilerine yetmediğinden yakınır. Bunu sık sık söyleriz ya da duyarız. Burada önemli olan zamanı doğru planlayabilmektir. Bireyin yapmak istediği ve yapmak zorunda olduğu işler vardır. Ders çalışmak, okula gitmek, uyumak bireyin yapması gereken işlere örnektir. Oyun oynamak, kitle iletişim araçlarını (televizyon, Genel Ağ bağlantılı bilgisayar ve cep telefonu gibi) kullanmak ise bireyin yapmak istediği işlere örnektir. Birey,

kişisel zamanını planlarken bu durumları dikkate almalı, günün büyük bir bölümünü sadece tek bir işi yaparak geçirmemelidir. Örneğin sadece ders çalışmak, sadece oyun oynamak, sadece televizyon izlemek doğru değildir. Zamanı planlayıp yöneterek hayatımızda bir denge kurmaya özen göstermeliyiz. Sizin için neyin önemli olduğunu belirlemeniz zamanı yönetebilme açısından önemli bir adım olacaktır. Yapacağımız işleri bir yere yazmak veya not etmek onları unutmamızın önüne geçebilir. Derslerimize günlük ve düzenli olarak çalışmak ileride karşımıza çıkacak iş yükünü azaltır.

Kitap okumak, insanın bilgi birikimini artır-dığı gibi düşünce dünyasını zenginleştirir. Bu nedenle kitap okumayı hayatımızın bir parçası haline getirmeliyiz. Okumak için mutlaka zaman ayırmalıyız. Zamanımızın hepsini oyun oynama-ya ayırmamalıyız. Planlı hareket ederek görev ve sorumluluklarımızı vaktinde yerine getirirsek boş kalan zamanlarımızda arkadaşlarımızla oyunlar oynayabiliriz. Aile ve arkadaşlarımızla geçireceğimiz vaktin nitelikli olmasına özen göstermeliyiz.

Amacına uygun kullanılmadığında kitle iletişim araçları bireyin planlı hareket edebilmesinin önündeki önemli bir engeldir. Bunları amacına uygun olarak doğru bir şekilde kullanmalıyız.

Uyumak, bireyin zamanını planlarken dikkat etmesi gereken önemli bir unsurdur. Bu nedenle günümüzün belli bir zamanını düzenli uyumaya ayırmalıyız.

Unutmamalıyız ki sosyal hayatta üstlendiğimiz rollerin bize verdiği haklar kadar sorumluluklar da vardır. Üstlendiğimiz rollerin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmenin bilinciyle hareket etmeliyiz. Düzenli ve sağlıklı bir toplum yaşamı için haklarının farkına varan, sorumluluklarını yerine getiren ve planlı çalışan bireyler olmaya özen göstermeliyiz.